

2. søndag i fastetiden
25. februar 2018
Grindheim kyrkje
1. Mosebok 3, 8 – 15

Jeg så en gang bilder av en amerikansk kirkeleder som var blitt avslørt. Det er noen år siden, så jeg husker ikke helt hva han hadde gjort. Men det var noe som fanget medias oppmerksomhet, så da var det vel penger eller sex. Mannen var avslørt, fullstendig. Det var så ydmykende som det var mulig å få det.

Han krøyp sammen i fosterstilling og ble båret vekk. Han ville tilbake til mammas myke, varme, indre. Dit var det ikke lenger mulig å komme.

Ingen liker å få kritikk. Vi vil alltid prøve å unngå det ubehagelige, så derfor er menneskene flinke til å finne metoder som kan ta det vonde bort.

Adam og Eva er veldig typiske for menneskeheten. Gud avslører at de har brutt de reglene som gjaldt i hagen. De hadde spiste av fruklten fra det ene treet de skulle holde seg unna. Hva gjør de så? Jo, de skylder på noen. Adam skylder på Eva, og Eva skylder på slangen.

Det er så vi hører ungene som krangler: Det var han som begynte!. Nei, det var det ikke. Der var ho, så.

Å skylde på andre er svært lite voksent gjort. Det er umodent. Et menneske er ansvarlig for sine egne handlinger. Å skylde på andre er uansvarlig.

En annen metode er å argumentere imot. Vi må finne ei unnskyldning som gjør at dette her egentlig ikke er galt like vel. Jeg er bare et menneske, det var ikke mulig å unngå det.

Hvis noen har veldig lyst til å gjøre noe som de egentlig vet er galt, da klarer de alltid å finne gode argumenter som kan rettferdiggjøre det de har lyst til. Å forsvare seg i møte med kritikere, det går greit. Men det blir jo ikke rett for det.

En tredje metode er mer aggressiv. Det er å gå til angrep på den som kritiserer og finne noe å ta kritikeren på. Så får en oppmerksomheten bort fra seg selv og over på en annen.

Vi har våre metoder for å unngå forlegenheten. Det finnes sikkert flere. Men hvorfor er det så vondt? Kan en ikke bare trekke på skuldrene og si: Javel. Det vbar dumt gjort av meg. Gjort er gjort og spist er spist.

Skamløse mennesker kan kanskje gjøre det, men de er det ikke så mange av. Fok flest kan kjenne på skam. Derfor kan vi ikke bare blåse avsløringene vekk. Dessuten er vi altså ansvarlig for det vi gjør.

Når en blir avslørt, da blir en naken, bar og gjennomiktig. Ingen god opplevelse, særlig ikke nå som det er vinter. Og kaldere skal det bli de neste dagene.

Vi trenger noe å beskytte oss med, både konkret og i overført betydning. Det beste å beskytte seg med i møte med kritikk, det er et liv som ikke er kritikkverdig. Hvis ingen har noe de kan ta deg på, da er du beskyttet.

God moral er den beste beskyttelse mot ydmykende avsløringer.

God moral, et liv i samsvar med etiske retningslinjer, det skaper de beste livsvilkårene både for en selv og for dem rundt. Gud ga budene til Moses for menneskenes skyld. Vi trenger noe å manøvrere etter for å få det godt.

Men fullkomment blir det ikke. Oppfører vi oss som anstendige mennesker, da får vi et godt fellesskap. Men ingen av oss er fullkomne. Elias (dåpsbarnet) er nok den her i kirka i dag som kommer nærmest.

Gud ser alt og Gud vet alt. I møte med han blir alt avslørt.

Kvinnen som inviterte seg selv til selskap hos fariseeren Simon var ei som var avkledd på flere måter. Hun var kjent for å leve et syndefullt liv. Like vel våger hun seg inn i det gode selskap. Der var nemlig Jesus.

Han skjønnte veldig godt hva slags kvinne dette her var. Og han så hennes tro. Hennes synd ble tilgitt, og hun fikk høre: Trua di har frelst deg. Gå i fred.

Simon var beskyttet bak sin gode moral. Han fikk ingen synd tilgitt.

Hvis vi vil beskytte oss med en høy moral, da gjør vi samme feilen som Adam og Eva. De åt frukten fra det forbudte treet fordi de ville bli som Gud. Det var det slangen sa. Til alle tider har menneskene hatt et ønske om å bli gud.

Bare Gud er fullkommen. Bare Jesus levde på jord uten å synde. Hvis jeg vil beskytte meg ved hjelp av et fullkomment, moralsk liv, da prøver jeg å bli Gud. Det er et nytteløst prosjekt.

Et klokt ord sier: Den du kler av må du elske. De som kommer og vil ta meg i et eller annet galt jeg har gjort, de elsker meg ikke. Da gjør det vondt å bli avkledd.

Jesus elsker meg slik som jeg er. Hvis jeg har sett det, og han ser forbi mine forsvarsverk, da gjør det ikke vondt.

Folk kritiserer hverandre. Trangen til å kritisere ligger i vår natur. Men vi må spør: Hvilken rett har jeg til det? Andre mennesker lever sine liv. Hvilken rett har jeg til å blande meg opp i det?

I Roma for snaue 2000 år siden hadde de tydeligvis de kristne lett for å kritisere hverandre. Det handler om mat. Kan all mat spises, eller er det noe som er urent? Noen spiste bare grønnsaker. Det handler også om dager. Noen gjorde forskjell på dagene, andre holdt alle dager for like.

Paulus er veldig klar i det brevet han skreiv til romerne: *Men du, kvifor dømmer du bror din, eller kvifor ser du ned på bror din? Vi skal alle fram for Guds domstol! Og videre: Så skal altså kvar og ein av oss leggja fram sin rekneskap for Gud.*

Jeg står ikke ansvarlig overfor alle de der ute, alle de andre. Jeg står ansvarlig for Gud. Han kaller meg til regnskap.

Like vel er ikke de andre helt uinteressante: *Gjer du bror din eller syster di sorg med maten du et, då går du ikkje fram med kjærleik. Den som Kristus døydde for, må ikkje du føra i fortaping med maten din.*

Paulus gjør ikke moral til ei sak som vi skal passe på hos de andre. Han gjør det til ei sak vi skal passe på hos oss selv. Feie for egen dør. Men ikke leve for oss selv. Leve i kjærlighet, ikke i egoisme.

Den samme Paulus kunne også komme med kritikk. En gang tok han Peter skikkelig fatt. Peter hadde nemlig vært sammen med noen hedningekristne og spist sammen med dem. Så kom det noen jødekristerne fra menigheten i Jerusalem. Da ville ikke lenger Peter spise sammen med de hedningekristne. Jødene mente at en ble urein hvis en spiste sammen med hedninger.

For Paulus var det helt grunnleggende at alle menneskser er like for Gud. Alle er inkludert. Peter ekskluderte de hedningekristne, og Paulus sa han imot, *beint opp i andletet.*

Noe skulle folk få ordne opp i selv. Skikk og bruk. Hva som var reint og hva som var ureint. Ja, også helligdag eller ikke helligdag. Vi skal ikke dømme andre menneskers praksis, mener Paulus.

Men når evangeliet blir forkludret, når et menneske stenges ute, da holder han ikke tilbake noe. Da får Peter bakoversveis.

Hva gjør vi da, når noen bryter med både skrevne og uskrevne regler? Skal de bare få holde på?

Når noe blir skadelidende på grunn av andres handlinger, da må det sies fra. En kan ikke sitte passiv og se på at urett blir begått mot en svakere part. Men det må sies fra til den rette personen eller den rette instansen.

Men ellers, da, når det ikke er noe offer, men like fullt en kritikkverdige situasjon, hva gjør jeg da?

Josef Dahl, far til biskop Per Arne Dahl, ga en gang et godt råd til sin sønn: Du må aldri gjøre noen forlegen. Har du gjort noen forlegen, da har du mye mulig ødelagt relasjonen. Hvem ønsker å forholde seg til en som driver å tramper på andre. Kritikk skaper avstand.

Så derfor, å bevare fellesskapet, å bevare gode relasjoner, det er grunnleggende.

Kunsten som kritiker er å få den andre til å trekke sine egne konklusjoner. For hvis noen der ute forteller deg hva du skal gjøre, da gjør du det gjerne ikke. Men hvis du trekker konklusjonen selv, da er det gode muligheter for at det skjer.

Det er også lurt å minne seg om at en ikke vet alt. Du skal aldri kritisere en annen før du har gått ei mil i den andres sko, sier et klokt ord. Jeg vet ikke hvordan livet er for den andre. Hvordan kan jeg da kritisere.

Og så er det viktig å minne seg selv om at jeg ikke har monopol på sannheten. Jeg vet ikke alt, jeg skjønner ikke alt.

Paulus er tilbakeholden med kritikken. Han var en klok mann. Men når noen forkludrer evangeliet, da kan han ikke tie.

Adam og Eva ville bli som Gud. Det gikk ikke, og menneskene har ikke forutsetninger for å være Gud. Ingen av oss har all makt – takk og pris for det.

De to første menneskene ble sendt ut av hagen, ut av Paradis, og siden har menneskene lengtet tilbake. Vi klarer ikke å bli som Gud, og det å krype i fostestilling fører oss heller ikke tilbake.

Det er bare en som kan ta oss tilbake. Det er Jesus. Det var derfor han kom. Menneskene blir ikke Gud, men Gud ble menneske.

Vi er ansvarlige for våre liv – for Gud. Han er den som dømmer. Han er den som tilgir. Han er den som tar oss inn i sitt fellesskap. Han er den som tar oss med tilbake.